



**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. Vlt. De vnitate, & disctinctione scientiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

Dices : illam facilitatem non provenire ex aliquo positivo, sed ex remotione impedimentorum; sed per habitum scientificum, omnes intelligunt aliquod positivum facilitans: ergo non datur habitus scientificus.

Confirmatur, quia si valeret illa experientia, probaret, quod darentur habitus in membris corporeis in ordine ad operationes, quas aliquando facilius, aliquando difficilius exercent, sed hoc videtur absurdum: ergo illa experientia nihil probat.

Contra hanc replicam facit *primò*, quod non possint assignari vlla impedimenta ex parte intellectus, quo tollerentur, & quibus ablatis haberet facilitatem sciendi. *Deinde* non potest dari ratio vlla cur tollerentur impedimenta post repetitam demonstrationem pluries potius quam ante, nisi aliquid acquireretur tum, quod antea non erat; ergo quando adest facilitas, adest habitus scientificus. Vnde in forma negatur maior replicæ.

Et ad confirmationem respondeo primò, concedendo sequelam maioris, & negando minorem.

Respondeo secundo, negando sequelam maioris: & disparitas est quod possint assignari in membris corporeis impedimenta multa, quæ excluderent facilitatē, quam ablatis illis impedimentis haberent, ut nimiam duritiē aut molliem, in proportionem partium, & similia; qualia assignari non possunt ex parte intellectus.

73. *Obiicitur*: Visus, quia est potentia naturalis, non indiget habitu ad videndum: sed intellectus est potentia naturalis: ergo non indiget habitu.

Respondetur communiter, negando maiorem præcisē; & in sensu formali; sed potius ratio, cur non indigeat habitu, est quod sit talis potentia naturalis, distinctæ scilicet rationis ab intellectu.

Cut visus non indigeat habitu, intellectus vero sic.

Et si queratur, quanam sit illa taleitas in ratione potentie naturalis in visu, ob quam non indigeat habitu, quæ taleitas non sit in intellectu.

Respondetur communiter, quod sit illa taleitas, vnde oritur ut visus non possit habere plures actus distincte rationis circa idē obiectum, sed determinatur ad unū; hinc enim fit, ut non habeat difficultatem, nec indigeat determinatione, quæ fieret per habitū. Intellectus autē nō habet talē naturā, sed potius oppositā, quia potest eidē propositioni propositæ obiectivæ nūc dissecire, nūc asserire, nūc firmiter, nūc probabiliter tantū adherere, aut nō adherere ipsi; & propter hanc indeterminatōnē suā indiget habitu determinante & facilitante.

Sed instari optimè potest contra hanc doctrinā, quod licet intellectus possit habere varios actus distincte rationis circa vnicā conclusionē secundū se nude cōsideratā, seu materialiter acceptā, tamē nō potest ex se habere aliquē aliū actū circa conclusionē propositā demonstratiue quā assensumjmo & in nostra sententiā tā determinatur tū ad assensū, quā visus ad videndū albū propositū; & si posset iuxta aliorū sententiā nō assentiri, imperatē voluntate, hoc nō oriretur ex natura sua, nec ex aliqua difficultate, quam haberet in assentiendo, sed ex parte voluntatis: vnde si esset aliquis habitus propterea ponendus, deberet poni potius ex parte voluntatis, quam intellectus: ergo sicut visus non indiget habitu ad videndū obiectum propositum sufficienter, quia nequit non videre ipsam, ita nec intellectus indigebit habitu ad assentiendū cōclusioni scientificæ propositæ.

Quod etiā *confirmatur* experientia, quia licet intellectus habeat difficultatē in proponenda cōclusionē scientificæ, & demonstratiue, nō tamen habet difficultatē vllā in assentiendo ipsi, quando demonstratiue proponitur, quādoquidē in eodē ipso instanti, quo sic proponitur, determinetur ad assensum absq; vlla prorsus mora.

Habitus scientificus non ponitur ad faciendum intellectus ad assentiendum cōclusioni propositæ.

74. Propter hoc mihi valde probabile videtur, quod habitus scientificus non ponatur in intellectu ad faciendum ipsū ad assentiendū cōclusioni scientificæ propositæ, sed potius ad proponendā ipsā scientificæ, nā in ordine ad illā propositionē sentimus difficultatē quādoq; & quādoq; facilitatē, & ablata difficultate propositionis, nulla manet difficultas acquirendi sciētiā aut assentiēdi sciētificæ illi conclusioni. Vnde in forma *Respondeo* ad replicā principālē negādo paritatē de intellectu, & visu quātū

ad habendū habitum: ideo enim visus non habet habitū, quia ipsiusmet non est proponere sibi obiectū, & eo proposito non indiget habitu; sed intellectus habet virtutem proponēdi sibi obiectum, & quia potest varia obiecta proponere & vnum obiectum variis modis, potest habere difficultatē in proponēdo vero obiecto, tali vel tali ratione, & indigere propterea habitu.

Dices contra hoc: habitus, quo facilitatur intellectus ad proponendā conclusionem demonstratiue, est habitus demonstratiuus logicus: sed præter illum habitū datur in intellectu alius habitus, nēpe physicus & metaphysicus ergo non bene dicitur quod habitus scientificus possit proponere conclusionem scientificæ.

Respondeo negando maiorem, neq; enim habitus demonstratiuus logicus posset vnquā se solo facilitare ad proponendā demonstratiue cōclusionē physicā, aut metaphysicā, sed alius præterea habitus ad hoc requiritur.

75. *Dices secundo*: Intellectus cū habitu est causa naturaliter agens: ergo deberet semper necessariō proponere conclusionem demonstratiue: sed hoc est falsum; ergo non datur talis habitus in intellectu.

Quod si respondeatur: intellectū cū habitu non esse causam adæquatā proponendi conclusionē demonstratiue, sed requiri vterius propositionem specierum conclusionis, & præmissarum, & propterea non debere proponi cōclusionem sic, nisi propositis illis speciebus.

Contra adhuc instari potest, quod si requiratur propositio illa specierum, superfluat habitus, quia intellectus ipse propositis speciebus facillime proponit conclusionem, & assentitur ipsi absque habitu vllō.

Hęc instātia sēper mihi visa est difficilis. *Responderi tamen potest*, experientia colligi nos facilitari quādoq; ad proponēdas species tali vel tali ordine, quomodoq; id accadat, & illud, a quo sic facilitamur, esse habitū, qui tamē habitus debet habere occasionē aliquā, vnde hic & nūc determinetur ad proponendā sic cōclusionē, nimirū voluntatē aut desiderii cognoscendi demonstratiue talē aut talē cōclusionē, quā voluntatē aut desiderio supposito, intellectus, si habeat habitum scientificū, facile proponet conclusionē demonstratiue, si autem non habeat, vel nullo modo, vel non nisi ægrē illā proponet.

Solet hic examinari, in quonam consistat ille habitus, an in speciebus coordinatis, vel qualitate aliqua absoluta distincta. Sed hoc examinabitur in libris de Anima disputatione de habitibus.

QUESTIO VLTIMA.

De unitate & distinctione scientiarum.

76. *D*ifficultas huius questionis valde exaggeratur à *Cōpluribus*, à *Ioanne à S. Thoma*, & aliis, & sane quidquid sit de aliorū sententiā, ipsorum non solū difficilis, sed inexplicabilis mihi videtur. Ut res ipsa intelligatur, suppono primò potissimum quatiōnē esse de scientiis totalibus speculatiuis, respicientibus plures cōclusiones & plura media: non de scientiis partialibus ex quibus tot quot respiciunt, aut diuersas cōclusiones, aut diuersa media aut etiā diuersa principia essētiāter & necessario requisita, diuersæ speciei erūt ex hoc ipso.

Suppono secundo, quantū ad sciētiās totales difficultatē posse esse vel de scientiis totalib; actualibus, vel de habitualibus. Si autē loquamur de scientiis totalib; respicientibus plures cōclusiones & plura media, certū est, quod nulla ex illis sit vna numero: an autem sint vna specie, pendet ex dictis *quest. præmiali*, & ex ibi dictis suppono tanquā certū, quod includat partes sciētiās distinctas specie. Sed quandoquidē quālibet sciētiā totalis actualis includat multas sciētiās partiales distinctas specie, difficultas erit cur aliqua sciētiā distinctæ specie faciat vna totalē sciētiā potius quā omnes, v.g. cur omnes illæ sciētiæ actuales quæ dicuntur integrare metaphysicā, potius dicantur facere vnā integram scientiā, quam omnes omnino scientiæ dicantur facile vnā totalē sciētiā. Quod si loquamur de sciētiā habituali, difficultas est, an sciētiā totalis habitualis sit vna simplex qualitas, an verò aggregatū ex pluribus habitib; partialibus; & ex suppositiōne, quod sit huiusmodi aggregatū, examinādū erit, cur plures

plures habitus metaphysici v.g. faciāt vnam scientiā totālē potius, quam omnes habitus scientifici tā metaphysici & mathematici faciant vnam scientiam totalem aggregatam ex omnibus.

Alia difficultas est, an isti plures habitus, qui distinguuntur numero, & cōstāt vna sciētia, v.g. Metaphysicā, sint distinctæ speciei, necne: & supponēdū est sciētia habitualem non cōsistere in speciebus coordinatis, sed in aliqua qualitate superaddita potentia & speciebus illis, acquirita per actus scientificos, siue immediate facili ter intellectū ad illū assēsū, siue solū facili ter ipsū ad proponēdas prēmīssas & cōclusionē debito modo: quorū dicēdi modorū perinde est quis teneatur quātū ad præsentiē difficultatē.

Examinantur variae sententiae.

77. **P**rima sententia est nō dari varias scientias totales distinctas, sed omnium rerū vnicā esse sciētia totalem. Hæc tribuitur *Egydio 1. Met. q. 22. Mirandulano l. 13. de euerfione singularis certaminis, & aliis.* Duobus autem modis potest intelligi hæc sententia: primò sic, vt quemadmodū ex collectione plurium sciētiarū metaphysicarū distinctæ rationis integratur vnica sciētia totalis tam actualis quā habitualis metaphysica, sic posset ex collectione omnium sciētiarū actualiū & habitualiū fieri vna sciētia totalis actualis & habitualis, quæ se extēdat ad omnia scibilia. Et sane si hoc modo intelligatur, nullā habet incōueniētiā, nec potest dubitari, quin deat huiusmodi aggregatū, q. sit vnū aggregatione & ordine etiā tā bene, quā aggregatū ex omnibus sciētis metaphysicis aut physicis. Sed vt hic sensus non habet difficultatē, ita nec iuuat ad propositæ quæstionis solutionē, in qua supponimus Metaphysicā, Physicā, & Mathematicā, esse distinctas scientias totales, & querimus vnde habēt suā distinctionē & vnitatē.

Alio modo posset intelligi hæc sententia sic, quod reuera non sint plures habitus scientifici in intellectu distinctæ speciei, sed q. vnico simplicissimo habitu inclinatur & facili ter ad omnia scibilia: & in hoc sēsu falsissima est, vt probatur experientia, quæ cōstat nos faciles esse ad cognoscēda aliqua scibilia, & difficiles ad alia: q. accidit ex eo q. habeamus habitū inclinātē ad aliqua sine habitu inclinātē ad alia: ergo nō vno habitu inclinamur ad omnia.

Addo tamē, in hoc sensu non debere videri Thomistis hæc sententia improbabilis aut mira: nā perfectō tā facile defendi potest, q. vnicus habitus indiuisibilis inclinatur ad omnia scibilia, quā quod vnicus habitus indiuisibilis se extendat ad omnes cōclusiones metaphysicas, aut ad omnes physicas, aut logicas; vnde cum ipsi hoc asserant, non debent negare probabiliter huius sententia.

78. **S**ecunda sententia est tot esse specie distinctas scientias, quot sūt obiecta materialia specie distincta, quæ per scientias arguuntur. Hæc à *Soto & Masio* tribuitur *Nominalibus*, & manifeste falsa asseritur à *Complutensibus*, non alia tamen ratione nisi quod omnes fatentur vnam esse Geometriam, vnam Theologiam; sed secundum hanc sententiā essent plures Geometriæ, quia sunt plures conclusiones distinctæ speciei, quæ attinguntur à Geometria: ergo cuiuslibet tali conclusioni correspondet distincta specie scientia, & consequenter erunt plures Geometriæ.

Verum hæc impugnatio nihil vrget; nam quando dicitur quod Geometria sit vna, hoc non intelligitur de vnitare specifica, quāsi Geometria tota esset vnica qualitas simplex eiusdem speciei, quæ se posset extendere ad omnes conclusiones Geometricas; & qui sic id intelligunt, male intelligunt, & oportet Complutenses probare quod sic debeat intelligi. Intelligitur ergo de vnitare aggregationis, vt magis patebit ex dicendis.

Itaque reuera hæc sententia mihi verissima videtur, præsertim si in qualibet conclusione sit difficultas distincta, aut si præmissæ, ex quibus inferitur sint diuersæ rationis. Sed tamen non sufficit veritas huius sententia ad solutionem quæstionis principalis, quia adhuc manet examinandum, cur plures scientia distinctæ rationis dicantur integrare vnicam scientiam totalem, v.g. Metaphysicam, potius quam alia scientia.

Tertia sententia parū distat à precedenti, fatetur enim scientiam totalem quamlibet includere quidem plures

scientias specie distinctas, sed tamen non tot, quot sunt conclusiones distinctæ, vt dixit præcedens; nā existimant vnicum specie habitū posse deferuire ad plures passionēs de eodē obiecto demonstrandas, & cōsequenter inclinare ad diuersas cōclusiones. Ita *Toletus q. 3. proœm. Ogn. q. 1. art. Niger q. 1. 3. clypei.* Verū hæc diuersitas param facit ad propositū, quia adhuc æque manet examinandū, cur plures illæ scientia faciant vnicā scientiam. *Deinde* existimo esse falsum, quod vnicus habitus possit sufficere ad plures passionēs de obiecto eodem demonstrandas, quia bene potest quis esse facilis ad vnam passionem, sine facilitate ad demonstrandam aliam, & consequenter habitus facilitans ad vnam non facili ter ad alteram.

79. **Q**uarta sententia tenet quālibet scientiā totālē, præsertim habitualē, esse vna per se simplicē qualitātē, & nō plures qualitates, nec cōstāt ex pluribus qualitatibus. Hæc tenet *Complutenses*, qui dicūt eā procū dubio esse *S. Thoma 1. 2. q. 54. art. 4.* & pro ea citant plures *Thomistas*. Quia vero difficillimum videtur ostēdere, cur vnus simplex habitus possit sufficere pro omnibus cōclusionibus metaphysicis, & nō possit etiā sufficere pro cōclusionibus physicis, ac mathematicis, propterea valde laborāt hi auctores in assignāda ratione, cur vnus simplex habitus extendat se ad solas, & omnes metaphysicas, & alius ad solas, & omnes mathematicas. *Ratio autem* difficultatis est hæc, quod in Metaphysica sint plures cōclusiones distinctissimæ rationis, & difficultatis, ex quibus aliquis potest scire qualdā habitualiter, & actualiter, & ignorare alias: ergo si hoc non obstat vnus habitus possit inclinare ad illas, similiter poterit vnus habitus inclinare ad cōclusiones metaphysicas, & physic. neq. videtur esse vlla ratio, cur nō possit, nisi q. cōclusiones phys. sūt distinctissimæ rationis à metaphysicis, & distinctissimas difficultates habēt.

Quod si dicatur, vnicū habitū simplicem posse sufficere ad omnes conclusiones metaphysicas, quia omnia obiecta istarū cōclusionū continentur sub vno obiecto adæquato, nimirum ente, ad quod illa omnia attribuuntur, manet adhuc difficultas, cur nō possit idē habitus extendere se ad cōclusiones physicas, quādoquidē corpus naturale, quod est obiectū adæquatum Physicæ, continetur sub ente, tanquam species eius, & possit consequenter ad ipsum attribui non minus quam substantia spirituales, quæ continentur sub ipso, attribuuntur ipsi.

80. *Ad hanc difficultatem tollendam*, & defendendā prædictā sententiā, *Thomistæ* cōmunitur, & nominatim *Complutenses* hic multa dicūt, quæ veritatis gratia nobis etiā examināda sūt. *Dicūt ergo primò* quod in obiecto formali scientia, hoc est illo obiecto, q. per se attingitur à sciētia, duæ rationes sunt cōsiderandæ: ratio nimirum formalis quæ, quæ vocatur obiectū formale quod, & ratio formalis sub qua, quæ vocatur obiectū formale quo: ex his autem sciētia specificatur à ratione formali sub qua, & non à ratione formali quæ v.g. visus versatur circa colorē, & tēdit in colorē, vnde ratio caloris est ratio formalis quæ; lux vero, aut idē modus immutadi potentiā erit ratio formalis sub qua, à qua specificatur visus; nā quandoquidem visus tendat in plures colores, oportet vt habeat vnicā rationē specificatiuā, quæ ratio non potest esse ratio coloris, quādoquidē attingat plures rationes diuersas coloris, vt albedinē, & nigredinē: debet ergo esse aliud, nimirum, vt dixi, lux, vel idē modus immutadi potentiā. Quod autem hæc duæ rationes sint assignāda in obiecto sciētia probat ex eo, q. eadē cōclusio possit attingi per diuersas sciētias: ergo præter rationē formale quæ, quā attingūt istæ diuersæ sciētia, debet assignari plures rationes formales sub qua, quarū vna specificet vna ex illis sciētis, & alia alterā. Similiter plures cōclusiones spectāt ad eandem scientiam, quamuis habeāt diuersas rationes formales quæ; quia nimirum conueniunt in eadem ratione formali sub qua.

81. *Dicunt præterea*, obiectū scientia debere necessariò esse quid abstractū à materia: & quia triplex est materia, à qua potest obiectū sciētia abstracti, hinc cōsiderat triplicē abstractionem à materia in obiectis scientiarum. Illæ tres materiae sūt materia singularis, materia scibilis, materia intelligibilis. Materia singularis est ipsa singularitas, & ab

C c 2

Declaratio sententia Thomistæ.

Quo sēsu omnium scibilia vna sit scientia.

Tot sciētia quot cōclusiones distinctæ.

hac materia abstrahit omnis scientia; materia sensibilis sunt omnes qualitates sensibiles, quae sensibus percipiuntur corporeis, & ab hac abstrahit Mathematica, quae considerat quantitatem non considerando, an sit affecta ullis talibus qualitatibus; & etiam Metaphysica, quae non considerat tales qualitates, neque subiectum, ut afficitur illis. *Materia intelligibilis* est ipsa materia prima, & ab hac abstrahit Metaphysica, quae non considerat ipsam, nec aliquid dependens ab ipsa, ut ab ipsa dependens. Unde habemus tria genera scientiarum: *Primum* istius scientiae, quae abstrahit à sola materia singulari, & non abstrahit à materia sensibili aut intelligibili, & haec est Physica seu Philosophia naturalis; *alterum* istius scientiae, quae abstrahit & à materia singulari, & etiam à materia sensibili, non tamen ab intelligibili, ut Mathematica, quae considerat quantitatem, ut independentem à materia sensibili, non tamen ut independentem à materia intelligibili, hoc est à materia 1. *Tertium* denique istius scientiae, quae abstrahit ab omni materia, à singulari scilicet à sensibili, & ab intelligibili, ut Metaphysica, quae neque singularitatem, neque quantitatem, neque materiam primam cognoscit.

82. Hinc colligitur has abstractiones esse de ratione formali *sub qua*, & specificatiua scientiarum; unde necessarium, quae habet abstractiones diuersas, sunt scientiae speciei diuersae. Sed quia sunt aliqua scientiae speciei diuersae habentes eandem abstractionem à materia, ut v.g. Mathematica omnes, addit praeterea non sufficere hanc abstractionem ad specificationem scientiarum, sed requirunt ulterius pro specificatione inadaequato unitatem mediorem, quibus acquiritur scientia, & per quam, quia per lumina diuersa, intellectus adiunatur ad eam habendam Itaque quando haec media sunt in ratione luminis diuersa, tunc scientiae erunt diuersae, quauis habeant eandem abstractionem à materia; quando vero & abstractio erit eadem & media eiusdem rationis, scientiae erunt eiusdem rationis specificae, & habitus facilitans ad illas erit vnica simplicissima qualitas; tunc autem media & principia erunt diuersae rationis, quando vnus ex ipsis non sequitur ad aliud, nec reducitur ad aliquod principium commune, & tunc erunt eiusdem rationis, quando vnus sequitur ex alio, aut vtrique; ex aliquo tertio. Sic intelligo hanc communissimam Thomistarum sententiam, in qua plurima sunt, quae maximam habent difficultatem, & nihil prorsus, quod sufficiat ad intentum, ut constabit ex eius impugnatione.

Impugnatio predictae sententiae. Non datur illa ratio sub qua in omnibus scientiis actualibus quae sufficiat ad eorum unitatem specificam.

83. *Impugnabitur autem efficacissime* probando non dari ullam rationem vniam *sub qua*, in qua conueniunt omnes conclusiones pertinentes ad vniam scientiam totalem v.g. Physicam, quae sufficiat ad identitatem specificam omnium cognitionum actualium, quae habentur de illis conclusionibus, ac consequenter ad identitatem specificam habitus inclinantis ad illas cognitiones.

Probatur ergo hoc primo, quia omnino absurdum videtur cognitionem physicam, quae cognoscitur calor expellente frigus, cum repraesentet calorem secundum rationem formalem caloris, & frigus secundum rationem formalem frigoris, esse eiusdem speciei cum cognitione, quae cognoscitur homo esse constans materia & forma, aut esse generabilis & corruptibilis; ergo non datur in cognitionibus actualibus physicis aliqua ratio vna *sub qua* sufficiens ad inferendam illam identitatem specificam istarum cognitionum. Probatur antecedens primo, quia nulla ratio, in qua istae duae conclusiones physicae, v.g. calor expellit frigus; homo est sensibilis, conueniunt, efficit quin cognitio prioris dicat essentialiter ordinem ad calorem, & negationem ordinis ad hominem, & cognitio posterioris dicat essentialiter ordinem ad hominem, & negationem ordinis ad calorem; ergo nulla ratio, in qua conueniunt potest efficere, quin istae cognitiones sint distinctae speciei quae, n. dicunt ordines ad diuersam speciem ex natura sua intrinseca, necessarium sunt distinctae speciei, ut videtur euidenter.

84. *Probatur secundum idem antecedens*, quia species intelligibilis impressa coloris est distinctae speciei à specie intelligibili repraesentante hominem aut frigus, non obstante quacumque conuenientia quam habet ista obiecta, & speciatim non obstante conuenientia, quam habet in eadem abstractione à sola materia singulari, quia illae species repraesentant colorem, & frigus, & hominem secundum proprias rationes suas, & dicunt ordinem ad illa, ut sunt distincta in esse rei; &

etiam cognitiones, quae habentur his mediantibus de iisdem obiectis, repraesentant formaliter illa obiecta, secundum quod differunt, & ut sic dicunt ordinem ad illa; ergo non obstante quacumque conuenientia, quam habent ista obiecta, & praesertim non obstante conuenientia in eadem abstractione, adhuc istae cognitiones erunt distinctae rationis, & speciei. Et sane quicumque hoc negaret de cognitionibus, & diceret quod sint eiusdem speciei, quia obiecta earum, licet sint in esse rei distinctae rationis, sunt tamen in esse sensibilis eiusdem rationis, eodem modo posset dicere quod illae species essent eiusdem speciei ob eandem rationem, quae aequae de speciebus ac de cognitionibus currit.

85. *Probatur tertio*, quia istae cognitiones habent diuersa obiecta formalia *qua* distinctae rationis, ut fatetur aduersarij, & illa obiecta ut sic distincta attinguntur per se primo à cognitionibus illis; ergo cognitiones specificantur ab illis saltem partialiter, & consequenter, ut obiecta sunt distincta, cognitiones etiam erunt distinctae. Probatur consequentia prima, quia non est potior ratio, cur diuersae rationes formales *sub qua*, v.g. diuersae abstractiones à materia diuersificent scientias, quam diuersae rationes formales *qua*: sed secundum aduersarios, ubi sunt diuersae rationes formales *sub qua*, cognitiones erunt distinctae speciei; ergo ubi erunt distinctae rationes formales *qua*, cognitiones erunt distinctae rationis.

Dices disparitatem esse, quod obiecta formalia *qua* constituent obiectum in esse rei, ratio vero formalis *sub qua* constituit obiectum in esse sensibilis, potius autem debet specificari scientia à ratione constitutiva obiecti in esse sensibilis, quam à ratione constitutiva in esse rei.

Contra primo, quia quamuis daremus quod scientia specificaretur à ratione *sub qua*, non tamen inde sequeretur quod omnes scientiae conuenientes in ratione illa *sub qua* deberent esse eiusdem speciei, modo haberent diuersas rationes formales *qua*, quia specificatio earum ab illa ratione *sub qua* consisteret in hoc, quod poneret illam rationem distinguenter ab omnibus aliis scientiis, quae non haberent eandem rationem formalem *sub qua*, quod concessum non iuvat praedictam scientiam.

86. *Contra secundum*, quia gratis, & absque fundamento asseritur quod ratio formalis *qua* non constituat obiectum partialiter saltem in esse sensibilis; imò patet manifeste quod sic, quandoquidem per ordinem ad illam rationem potest colligi, quod vna scientia distinguatur specie ab alia, quia ex eo quod diuersae sint rationes formales *qua*, sequitur diuersas exigi necessarium species intelligibiles impressas ad scientias quibus cognoscitur ille diuersae rationes.

Dices colligi optime quod ratio formalis *qua* non specificet villo modo scientiam primo, quia vnica ratio formalis *qua* attingitur per diuersas scientias: secundum, quia non specificat potentiam: ergo nec scientiam à paritate rationis. Probatur antecedens, quia alias vna potentia non posset tendere in diuersas rationes formales *qua*, quod falsum apparet in oculo, qui tendit in albedinem & nigredinem.

Contra primam probationem, quia quauis ratio formalis *qua* specificaret scientias in hoc sensu, quod quae haberet diuersas rationes formales *qua*, essent diuersae rationis, non inde sequeretur, quin diuersae scientiae possint tendere in eandem rationem formalem *qua*, modo haberent alia principia specificatiua: quoties autem diuersae scientiae tendunt in idem obiectum formale *quod*, aut in eandem rationem formalem *qua*, aderunt alia principia ex quibus desumi poterit distinctio earum, v.g. diuersa media aut alia aliqua principia similia; ergo ex eo, quod diuersae scientiae possint habere idem obiectum formale *quod*, non sequitur quin illud obiectum possit esse specificatiuum parziale, sed solum sequeretur, quod non esset specificatiuum totale.

87. *Contra secundam probationem*, nego antecedens, ad cuius probationem dico, vnicam potentiam bene posse tendere in diuersa obiecta sub diuersis rationibus specificatiuis, modo sint solū partialiter specificata: id quod euidenter patet de intellectu secundum ipsos aduersarios, qui tēdit in obiecta sub tribus illis abstractionibus, quas ipsi vocant rationes *sub qua* & specificatiuas; ergo similiter potest idem oculus tendere in diuersos colores sub diuersis rationibus specificatiuis, quod

Ratio formalis quae iuvat ad distinctionem scientiarum non minus quā ratio sub qua.

quod manifestius erit, si aduertatur, quo sensu istæ rationes formales *qua* sint specificatiuæ.

Quomodo rationes formales quæ sunt specificatiuæ sciëntiæ. Itaque solū debet esse specificatiuæ in hoc sensu, quod quæcūq; potētia tendit in aliquā rationē formale *quæ*, in quā alia potētia non tendit, inde colligi possit, quod distinguatur ab illa alia potētia, nō vero in hoc sensu quod quælibet ratio formalis *qua* specificatiua determinet sibi unicā tātū potētiā. hæc autē specificatio haberetur, quāuis oculus haberet diuersas rationes formales *qua* specificatiuas, v.g. rationē particulatē albedinis & nigredinis; nā eo ipso quo potest rēdere in albedinē, in quā nō potest tendere auditus, optime colligitur distinctio ipsius ab auditu: & similiter eo ipso quo potest rēdere in nigredinē, in quā nequit audire idē rēdere, similiter colligitur distinctio ipsius ab auditu: sed ex eo quod rēdat in nigredinē, aut albedinē, nequit colligi distinctio ipsius ab intellectu, quia hic etiā rēdit in utrāq;

88. *Ex his patet manifeste*, q. nulla detur vna ratio *sub qua* in omnib. cōclusionib. sciētia vllius totalis, & specificatiua Physicæ, ex qua sequatur idēitas specificæ sciētiarū actualiū, quibus cognoscūtur. Hinc verō ulterius sequitur, quod nō detur vlla ratio *sub qua* in illis, ex qua sequeretur idēitas specificæ habitus inclinātis ad illas cognitiones: si. n. nō obstāte quacūq; tali ratione ipsæmet sciētia actuales sūt distinctæ speciei, etiā habitus erunt distinctæ speciei, maxime quandoquidē habitus inclinans ad vnam possit haberi cum difficultate assentiendi aliis cōclusionibus, vt cōtingit in casu nostro: neque enim qui facilis est ad vnam physicam cōclusionem sciendam, erit eo ipso facilis ad sciēdas ceteras, vt patet experientiā, vnde manifeste ruit tota doctrina proposita ab aduersariis ab stābiliendā suā sententiā.

Improbatur secundò eadē doctrina & sentētia, ostendēdo in particulari q. cōuenientia in eadē abstractione à materia, etiā si talē cōuenientiā haberēt omnes cōclusiones metaphysicæ aut physicæ, aut mathematicæ, nō sufficit ad hoc vt habeāt vnitatē specificam. Probatur ergo hoc, quia omnes cōclusiones omnium sciētiarū cōueniūt in eadē abstractione à materia singulari secūdu aduersarios, & tamē hoc nō sufficit ad hoc vt sciētia actuales aut habituales circa ipsas versatæ, sint eiusdē speciei, etiā secūdu aduersarios; ergo cōuenientiā in eadē abstractione à materia intelligibili, quā habēt omnes cōclusiones metaphysicæ, nō sufficit vt omnes cognitiones circa illas versatæ, sint eiusdē speciei. Cōsequētia patet à paritate rationis.

Dices disparitatē esse, q. ex omnib. sciētis, licet cōueniāt in eadē abstractione à materia singulari, quēdā habēt tamē discōuenientiā in aliis abstractionibus, q. sufficit ad ipsarū distinctionem specificā: sciētia autē omnes partiales metaphysicæ nō habēt discōuenientiā in vlla abstractione, & cōsequēter nō debēt distinguī specie.

89. *Cōtra primò*, quia licet nō discōueniant in aliqua abstractione, discōueniunt in aliis principiis vt in obiectis formalibus *quæ*; & in mediis quibus acquiruntur, & hæc discōuenientia tam sufficit ad eāram distinctionē, quam discōuenientiā in aliquibus abstractionibus.

Cōtra secūdo, quia posset dici q. illa abstractio à materia singulari sit sola ratio specificatiua *sub qua*, & q. eētēre abstractiones essēt materiales, & impertinētes ad specificationē, sicut aduersarii dicūt de obiectis formalib. *quæ*: hoc autē supposito, discōuenientiā in illis abstractionib. non argueret distinctionē sicut nec discōuenientia in obiectis formalibus *qua* arguit secūdu aduersarios.

Cōtra tertio, quia aliqua cognitio metaphysica rēdit in Deū, vt actū perfectissimū excludēt omnē potētiā materialē ac materialitatē, etiā metaphysicā, & aliqua alia rēdit in Angelū, vt potētiā & perfectibilibē per formā à se realiter distinctā, sed cōsideratio Dei, vt sic, videtur esse magis abstracta à materia quā cōsideratio Angeli: ergo si discōuenientia in aliqua abstractione à materia sufficit ad distinctionē sciētiarū, Metaph. includet plures cognitiones & habit. distincte rationis cōtra aduersarios.

90. *Confirmatur hoc*: non est potior ratio cur discōuenientia in aliqua abstractione à materia sufficeret ad distinguēdas sciētias quā discōuenientiā in abstractione ab eadē potētiā: sed hæc non sufficit secūdu aduersarios, quia aliā Metaphysica ex iam dictis inclu-

deret plures scientias distinctæ speciei: ergo nec discōuenientia in abstractione à materia aliqua ad id sufficit.

Confirmatur secūdo, quia Deus nō est in eodē gradu immaterialitatis cū vlla substantia creata, maxime secūdu Thomistās, qui propterea negant ipsum posse cōnaturaliter videri ab vllō creato intellectu, & posse dari speciem creatam intelligibilem impressam eius: ergo sciētia, quæ habetur de Deo in Metaphysica, erit distinctæ speciei à sciētia, quæ habetur de quacūq; creatura. Probatur cōsequētia, quia Deus, si sit magis immaterialis, magis abstrahit à materia: sed maior abstractio à materia sufficit ad diuersitatem scientiarum: ergo &c.

91. *Improbatur tertio eadē doctrina* ostendēdo, quod quāuis sciētia Metaphysica, Physica, & Mathematica distinguantur specie propter diuersas illas abstractiones, adhuc ramen neutra ex illis sit vna simplex qualitas, sed includat plurimas qualitates distinctas specie. Probatur ergo hoc, quia secundum ipsosmet aduersarios possunt sciētiæ cōuenientes in eadē abstractione à materia esse diuersæ speciei, quando mediæ & principia, per quæ acquiruntur, sunt diuersæ rationis; & tunc sūt diuersæ rationis, quādo mediū vnius nō infertur ex medio alterius, nec utrūq; ex aliquo tertio: sed mediā, per quæ acquirūtur variæ cognitiones metaphysicæ & physicæ, sic se habēt: ergo Metaphysica & physica, & idē est de Mathematica & ceteris scientiis totalibus, includit multas species. Probatur minor, quia mediū, per quod physica ostēdit dari tria principia corporalis naturalis in fieri; & duo in facto esse, est distinctissimæ rationis à medio, per quod ostēdit non posse dari vacuū, aut dari quatuor genera causarum, aut materiā primā posse vel non posse existere sine forma: nec hæc mediā sequūtur eo se inuicē aut ab alio tertio, sunt enim prorsus disparata; & idem de mediis, quibus Metaphysica ostēdit Angelū esse mobilē ad vbi & ad intellectiones ac volitiones, & Deum intelligere & velle absque mutatione.

Confirmatur, quia mediū sciētiæ propriē dictæ à priori est definitio subiecti, de quo aliquid sic scitur, sed certum est definitionem Angeli & descriptionē Dei & definitionem intellectionis & volitionis esse distinctissimæ rationis, & vnam non sequi ad alteram, nec ex aliquo tertio: ergo mediā scientiarū metaphysicarum sunt diuersæ rationis in sensu ipsorum aduersariorum.

92. *Improbatur quartò eadē doctrina*, ostendēdo nō posse sumi distinctionē Metaphysicæ, Physicæ, & Mathematicæ ab illis abstractionibus in sensu aduersariorū, quod sic ostēditur. Ideo secūdu ipsos Mathematica distinguuntur à Physicæ, quia abstrahit à materia sēssibili, nō verò ab intelligibili, & ideo distinguuntur à Metaphysicæ, quia nō abstrahit à materia intelligibili, quēadmodū Metaphysica abstrahit: sed Mathematica prorsus abstrahit à materia intelligibili: ergo falsū est principiū illud, vnde colligitur eius distinctio à Physicæ & metaphysicæ. Probatur minor, quia materia intelligibilis est materia 1. vel substantia materialis secūdu aduersarios: Mathem. autē nullo modo cōsiderat alterutrūq; ex his: vnde quāuis nō daretur materia 1. vllō modo, nec substantia materialis, omnis sciētia Math. quæ habetur de quātitate prorsus esset eiusdē rationis ac est de facto, nec vllus Mathem. vt Math. cognoscit aut curat, utrū detur substantia materialis, necne, sed solū cōsiderat ipsā quātitatē secūdu se: ergo totaliter abstrahit Mathem. à materia intelligibili.

93. *Cōfirmatur hoc*, quia licet quātitas omnis de facto sit cōiuncta cū materia sēssibili, hoc est cū aliqua qualitate sēssibili, tamē Mathematica abstrahit à materia sēssibili, si nō cōsiderat quātitatē, vt sic cōiuncta est; & si cognitiones eius de quātitate essēt eodē modo veræ, si nō cōiungeretur ac sūt de facto cū cōiungitur: sed Mathematica nō cōsiderat materiā primā aut substantiam, cui cōiungitur quātitas de facto, & eodē modo cognitiones mathematicæ essēt veræ, ac si nō esset illis cōiuncta quātitas: ergo quāuis reuera cōiungatur, hoc tamē non obstāte Mathematica abstrahit à materia illa intelligibili.

Cōfirmatur hoc, quia Mathematica tā abstrahit à materia intelligibili, quā Arithmetica secūdu aduersarios: sed certū videtur, quod Arithmetica abstrahat à materia in-

Cc 3 telli

Impugnatio secundò eadē doctrina.

Improbatio quartò eadē doctrina.

telligibili; nā numerus ternarius Angelorū, & quaternarius, & proportionēs eorum tam spectant ad Arithmetica quam numerus ternarius aut quaternarius rerum corporearum, & omnes demonstrationes Arithmeticae: & quae concludunt de numero Angelorum, ac de numero lapidū vel lignorū, & per accidens prorsus est ad Arithmetica, quod unitates, quae sūt principia numeri ab ipsa considerati, sint unitates corporales aut spirituales: sed numerus Angelorū abstrahit à materia intelligibili: ergo & numerus omnis cōsideratus ab Arithmetica, ut ab ipsa cōsideratur, & cōsequēter distinctio Arithmeticae & Mathematicae à Metaphysica nō debet desumi à diuersa abstractione à materia, seu ex eo quod vna abstrahat à materia intelligibili, & altera nō abstrahat.

Impugnā-
tia quin-
ta.

Dantur
plures ab-
straccio-
nes quā
tres.

94. *Improbatur quinto ostēdēdo esse plures abstractiones quā illas tres, ratione cuius deberēt plures scientiae distinguī quā illae tres, quod ostēdo hoc modo:* Datur aliquod obiectū abstrahibile à materia singulari, & nō abstrahibile à materia sēnsibili, aut intelligibili, vt v.g. color, quatenus est accidēs cōnaturalē corporibus, datur obiectū abstrahibile à materia singulari & intelligibili, nō verō sēnsibili, vt idē color quatenus est determinatiuus oculi ad visionē, aut intellectus ad intellectiōnē sui; datur etiā obiectū abstrahibile à materia sēnsibili & singulari, non verō intelligibili, vt quātitas, quatenus cōsideratur à Mathematica secūdū aduersarios. Datur deniq; obiectū abstrahibile à materia singulari, sēnsibili, & intelligibili, vt Angelus v.g. secūdū quod cōsideratur à Metaphysica: ergo datur quatuor abstractiones, seu abstrahibilitates à materia, quib⁹ debēt correspondere quatuor scientiae.

Confirmatur, quia nō est potior ratio cur scientia, quae habetur de quātitate, vt abstrahit à materia sēnsibili, sit distincta rationis à scientia, quae habetur de ipsa, vt cōcernit istam materiam, quā quod scientia, quae habetur de colore, vt abstrahit à materia intelligibili, sit distincta rationis à scientia, quae habetur de ipso, vt concernit illā materiam: sed alterutra ex istis scientiis nō debet spectare ad Physicam, aliās Physica includeret plures scientias distinctas contra aduersarios, nec vlla ex illis spectat ad Metaphysicam aut Mathematicam: ergo debet assignari aliqua alia scientia praeter illas tres & contentas sub illis. Plurima alia possent proponi contra praedictam sententiam & doctrinam, cui innitur: sed haec abunde sufficiunt, nisi superfluant in re tam clara ex se.

Vera sententia & resolutio questionis.

95. Vltima deniq; & vera sententia est, quā libet scientiam totalem tam actualē quā habituale, includere varias partes specie distinctas, ex quib⁹ integratur ipsa scientia totalis, actualis quidē ex actib⁹, habitualis ex habitib⁹ partialib⁹ correspondētibus illis partib⁹. Quae scientia est omnīu Scōrifiarū & recentiorū cōmuniter, & patet manifeste ex dictis tū hic, tū supra quāst. proximali, quae hic iterū nō sūt repetēda; sed solū est soluēda difficultas principalis huius questionis, cur nimirū omnes scientiae metaphysicae dicātur facere vnā scientiā metaphysicā, & omnes scientiae physicae dicātur facere vnā scientiā physicā, potius quā omnes scientiae partiales physicae & metaphysicae facerent vnā aliquam scientiam.

Cur om-
nes scien-
tia meta-
physicae
faciunt
vnā scien-
tia distin-
ctam à
physica.

96. *Respondeo* ergo, quantum est ex natura rei, certū esse omnes scientias posse integrare aliquā vnā totale cōstatā ex omnib⁹ illis, quae etiā posset vocari vno nomine, si homines imposuissent vnū nomē ad illā significandā. Hoc tamen nō obstat, certū est plures scientias partiales, nō obstat, quod distinguātur specie, habere nihilominus aliquā maiore cōuenientiā inter se, quā cū aliis scientiis, & ratione huius cōuenientiē posse in varias classes omnes scientias diuidi, ponēdo in vna classe omnes scientias, quae habēt aliquā peculiāre similitudinē inter se, & in alia alias nō habētes inter se illā priorē, sed aliā aliquam, & imponēdo nomina significatiua illā specialē similitudinē ei prorsus modū, seruata proportione, quo diximus res omnes posse in varia diuidi pradicamēta. Facta autē huiusmodi diuisione; aggregatū ex scientiis vnus classis potest dici vna integralis scientia, & appellari vno nomē; & vnitas ipsius ac distinctio ab aliis scientiis positius in aliis classibus desūmi optime poterit ab illa ratione,

in qua cōueniūt obiecta eius, & ratio totalis: vnde colligi debet an scientia aliqua spectet ad illam classē, seu ad aliā, erit ordo eius ad illam rationē, aut negatio talis ordinis: nā si habuerit talem ordinē, hoc est, si se extendat ad obiectum sub tali ratione, debet poni in illa classe; si nō dicat talē ordinē, debet poni in alia classe; & si illa ratio, in qua cōueniunt omnia illa obiecta, vocetur ratio sub qua formalis & specificatiua, nō erit id incōueniens, poteritq; dici totalis specificatiua in hoc sensu, quod omnes scientiae respiciēt illam rationē distinguatū ab omnib⁹. quae nō respiciūt illā, & debeāt poni in illa classe, & appellari nomine illo appropriato scientiis spectantib⁹ ad illā classē, nō verō in illo sēlu, quod omnes scientiae cōueniēt in illa ratione debeāt esse eiusdē speciei inter se, quia licet ab illa ratione nō possint habere diuersitatem, possunt tamē per ordinē ad alia principia.

97. Haec mihi videtur realissima solutio & declaratio huius rei, & iuxta eā. Dico scientias illas partiales, quae agūt de substantiis spiritualibus & cōceptib⁹. cōmunibus illis ac rebus corporeis indagādō naturas earū per definitiones & descriptiones, habere hāc cōnexionē inter se, quod nō cōsiderēt aliquid corporeū, aut subiectū vllō modo sēnsibus; vnde omnes illae scientiae possēt bene poni in vna classe distincta à classe, in qua reponūtur aliae scientiae: & quia ratio, in qua cōueniūt, est ordo ad re nō corporeā, nec materialē, propterea cōuenientissimū nomē, quod imponeretur ipsi, quatenus sic cōuenirent inter se, & discōuenirent ab aliis scientiis, esset *Metaphysica* id est scientia trāsnaturalis seu excedēs naturā, hoc est re materialē aut corporeā. Has ergo scientias hoc nomine appellauit Philosoph⁹, & eas in vnā classē redegit, quā vocauit *Metaphysicā*, hoc est aggregatū ex scientiis omnib⁹ trāsnaturalibus; quare Metaphysica nō debet cōprehēdere vllā scientiam de rebus corporalibus. Et hinc cessat difficultas illa, cur Metaphysica nō solū agat de ēte vt sic, sed etiā de aliquib⁹ speciebus eius, v.g. de Angelis, nō verō agat de aliis speciebus eius, nimirū de corpore naturalis; ratio. n. est, quod per Metaphysicā intelligāt Philosophi scientias, quae agūt de rebus nō corporalibus ergo nulla scientia appellata *Metaph.* potest agere de corpore.

98. *Rursus*, quia datur scientiae plures de corporibus naturalibus pluribus, vt de corpore naturali vt sic, & speciebus eius, ac accidētibus ipsis cōnaturalibus per definitiones & descriptiones ipsarum, & quia omnes haec cōueniunt in hac ratione, quod respiciunt res naturales seu corporeas; propterea omnes tales in vnā classē redigi poterant, & aggregatum ex ipsis poterat vocari bene *Physica*, hoc est scientia naturalis, seu scientia de rebus corporeis, vt corporea sunt, aut de rebus dicentibus ordinem ad corpus, quatenus dicunt ordinem ipsum, & ita de facto à Philosophis factum est.

Rursus, quia dantur aliae scientiae plures de pluribus rebus non secundum naturam intrinsecam ipsarum secundum se consideratarum, sed secundum proportionem, quam plura ex ipsis habent ad inuicem, aut ad alia poterant etiam in aliam classē redigi, & ita factum est à Philosophis, dum ceteras huiusmodi scientias comprehendunt sub *Mathematica*. Haec est ratio adaequatae diuisionis scientiae speculatiuae in tres illas species vulgatas, *Metaphysicam*, *Physicam*, & *Mathematicam*.

99. Quod si aliquis vellet alio modo diuidere scientias in alias & alias classes, nō esset id ipsi difficile; posset enim in vnā classē ponere scientias de naturis substantiarum spiritualiū, in aliam, scientias de substantiis corporalibus cōlestibus; in aliā, eas quae essent de substantiis sublunariis; in aliā, scientias, quae de accidentibus spiritualibus; in aliam, quae de corporalibus, in aliā, quae de numero, in aliā deniq; quae essent de proportionibus, &c. nec in hoc est aliqua realis difficultas.

Solet hic agi de diuisione scientiae in *practicā* & *speculatiuā*: sed ex dictis in quāst. proximali quid nobis dicendū sit de vtriūsq; natura, & quomodo distinguatur, facile est colligere. Quare cū nihil aliud addēdū sit, tori Logicae finis est imponēdus, ad DEI Omnipotentis, B. Virginis MARIAE, omniumque SS. ac praecipue FRANCISCI, PATRITII, & ISIDORI gloriam ac honorē. Amen.

T R A C